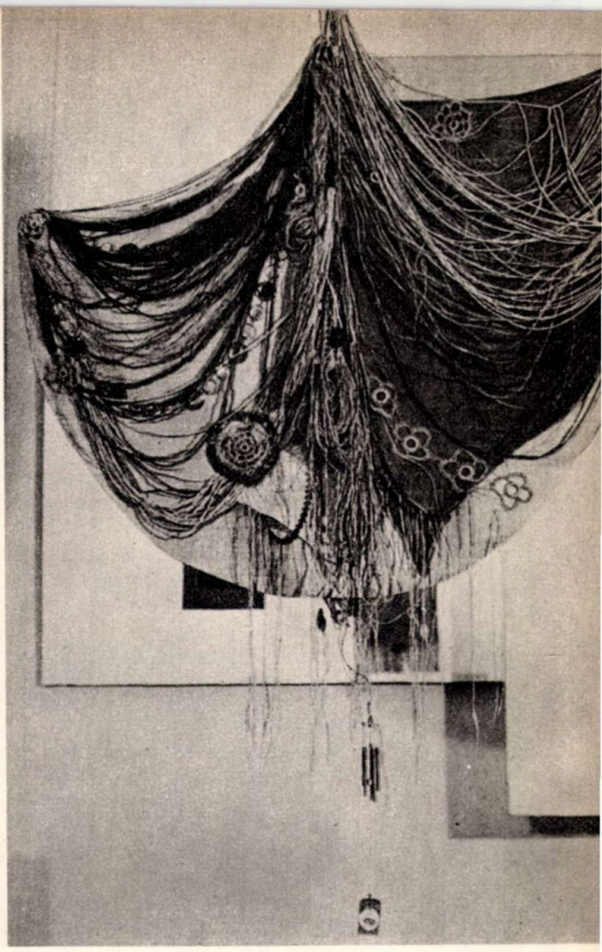

Szilvitzky Margit:
Pillangók
Papillons – Бабочки

pincehelységeken végigvonuló zsinór, a hasonló környezetben levő hungarocell világítótestek vagy a világító hungarocell „szobor" ill. „hószobor" a lírikus vonulathoz tartoznak, számtalan asszociációs lehetőséget adnak, éppígy az égő benzintenger drámai képei. Megint más viszonylatot képviselnek a happening ötletet sugalló vödör és tisztítóeszközök „színterének" fotói, ill. a pacifikus karakterű „Ne csináljatok háborút" gondolati ún. „think-words"-jei.

A kiállítás ötletei között több az improvizációs elem, sokrétűbb, mint a katalógus. Megtalálható az akciófestészet utódjaként a felkent gipszfal, a strukturalista happener ötlet a víztömlővel. A kiállítás erőssége a beépített falban levő két gondolati helyzet leírása, amely a művész barátjáról ill. egy fa kivágásáról szól. Ezek a „think-words"-ök jelentik a legmerészebb újítást, de ide tartozik annak a meditatív helyzetnek az előállítása, amely a nézőt a Rákóczi út forgatagába ülteti oly módon, hogy az ablak közvetlen közelében levő emelvény kivilágítva, de a helységtől elkülönítve szinte meditációra kényszeríti a forgalmat szemlélő látogatót.

A többi munka szintén gazdag ötletekben, tovább érlelt formái szakmai súlyát jobban erősítették volna, de első kiállítás lévén érthető a lázas kimondás igyekezete.

Sinkovits Péter

Szilvitzky

Szilvitzky Margit Munkácsy-díjas főiskolai tanár, egykori népi kollégista voltához híven, lobogó szenvedéllyel akarja ma is „megforgatni" a világot.

Kiállításával, melyet a Kultúrkapcsolatok Intézetében rendeztek meg, a mai magyar iparművészet állóvizét kavarja fel a „fényes szelek" legtavaszibb fuvallataival. A szokvány bánattal és morbiditással, mely belengi újabban a tárlatok világát, bátran száll szembe.

Népi hagyomány és csúfolkodó polgármegvetés, meghatott tisztelet a múlt előtt és szomjas vágya az újnak mind pontosan manifesztálódik az anyagok, színek, technikák és formák értő megmunkálásában.

Egyik legszebb, főhelyen függő műve a „Palást", nagyságra, formára, sőt anyagára nézve is azonos a régi ruhadarabbal. De a barna bársony alapon, melyről a nap, a legősibb istenség néz le ránk, a napsugarak szűrrátétszerűen alkalmazott jutából szabottak, a nap orra egy lobogó fáklya, arcát régi terítőről levágott csipke keríti, és spárgahorgolás gazdagítja. A palástot keretező szélcsipke is vastag spárgahorgolás. Nyelvet ölt ez a munka a miseruhát gyűjtő sznoboknak, s közben alázattal teremti meg a mai ember napimádatának kultuszát kifejező dekorációt. Nagyvonalú kézimunkája nem nagyúri, ráérő hölgyek áhítatát, hanem egy szellemes művész bravúros játékát mutatja.

„Matild néni emlékére" a címe egy tompa színben tartott faliképnek. Az alak testének téglalapját két azonos mintájú, szép régi csipke-négyzet adja. A megszokott ekrü helyett mélysárgára festve idézőjelbe kerül. Felette a finom fejet csipkehorgolásból, pókhálószerűen formálta ki a művész – nyers lenfonalból. Tündérkék szem világít benne, az egyetlen világos része a képnek. Szürkés nyersszínű fonalból és szegődíszből csavart három puha tekercs formázza a századvégi frizurát. Néhány diszkrét gyöngy és érzelmes fémlapocska egészíti ki a csehovi portrét.

A „Tavasz"-nak szentelt faliképen, mely első volt Szilvitzky új kifejezési formájának ezúttal bemutatott gazdag sorában, a rátétek a tavaszi zöldek, sárgák, barnák ezer finom árnyalatában pompáznak. Az anyagok szokatlan egymásmellettiségben, bútorbrokáttól jutáig villannak elénk, s ránk mosolyognak a sarjadó rétek vidám rózsaszínjei és kékjei is. A képet Tavasz Istennő varázslatos sugárzással fogja át.

Szűkszavúbb természetábrázolást látunk a „Virágok"-on. A legegyszerűbb, négykaréjos virág, rátét egy négyzeten. Az alap s a dísz egyaránt nyersszínű, csak az alapanyagok különbözősége adja az árnyalatokat. Kárpitosvászon és juta. A porzó pedig, stílusosan, afrik. Álomlaza türkiz fonal szálai lengik körül a porzót, s ettől színesen érzékletes, friss az egész. A két azonos négyzetet finom, bronzszínű, tallérnyi lapocskák fogják egygyé.

A „Laza szálak" – a kiváló grafikus képességű művész könnyű ceruzáját ezúttal ihletett kézzel átkapcsolt, fonállal helyettesített bravúrja a textilművészetnek.

Merész és képzeletgazdag a nagyméretű, variált rátétekből komponált „mobil", s a „Lepkeszárnyak" szentiványéji szellemű alkotása, melyen fonál és gyöngy, fém és muzsikáló dísz társul.

Különleges figyelmet érdemel a „Tükröződő síkok", ez a kézimunka remek. Táblaképnyi aranypapír elé két sornyi sűrűn akasztott zászlócskát akasztott a művész. A jutazászlókon a magyar népművészet ízeit, színeit, gyöngydíszítéseit újjáteremtett és visszaálmodott, tehát nem lemásolt és nem azonos formában varrta, hímezte, horgolta rá. A szinte megismételhetetlen minták a hátlapon ismételve, az aranylapon tükröződnek, egymásbamosódva, szinte a múltbatűnten megszépülve.

Az anyagnak, a maga kifogyhatatlan fantáziájának és az egész gazdag, szép életnek örvendő művész öröme átárad a nézőre is. Álszentség lenne azt állítani, hogy ez nem része a mai magyar valóságnak. Megvalósult szabadságunktól József Attila is azt kérte: „játszani is engedd".

Nagyszerű és értő játék ez a Szilvitzkyé. Komolyabb és mívesebb sok nagyképű „olajfestménynél". Sőt, komor és „mély" iparművészeti borzalomnál. Kézimunka, dekoráció – iparművészet a javából. Ha akadékoskodni akarunk, használni is remekül lehet, mert igaz örömet ad. S a valóságról is többet mond, mint némelyik divatos, méregdrága morbid „mű"tárgy. Mert vidám és kedves is ez a mai valóság – ha csak nagyon kis részben is.

Révész Zsuzsa

Pop ikonográfia
Lakner László kiállítása
a Kulturális Kapcsolatok Intézetében

Van-e Magyarországon Pop art? Lehet-e magyar a Pop? Van-e létjogosultsága a Pop művészetnek Magyarországon? Ezek a kérdések számtalanszor elhangzottak és megjelentek az utóbbi időben a művészettel foglalkozók tollából rendszerint azzal a konklúzióval, hogy ugyan van nálunk Pop art, nemcsak az alkalmazott grafikában, az öltözködés divatjában, de a „nagy művészet"-ben is. De nem igen lehet magyarrá a Pop, mert nálunk nem vált még csömörré a technika, nem konzumálódtunk még eléggé, ennélfogva létjogosultsága nincs, sőt hitele sem.

Ez azonban csupán felületes szemlélő számára ilyen egyszerű, mert a Pop nem csak Amerika művészete (bár ott külön társadalmi, bíráló, haladó funkciója van), hanem a civilizált, iparosodott társadalomé. Ezért jelent meg és terjedt el szinte szimultán az egész világban, történetileg először Londonban és azután New York-ban. Létrejöttének ideológiai, esztétikai rugója éppen olyan indíttatású, mint Cézanne válasza az impresszionizmusra; indulatos és ironikus reakció a köldöknéző absztrakt expresszionizmusra,

Szilvitzky Margit: Palást részlete
Manteau. Détail – Плаш. Деталь

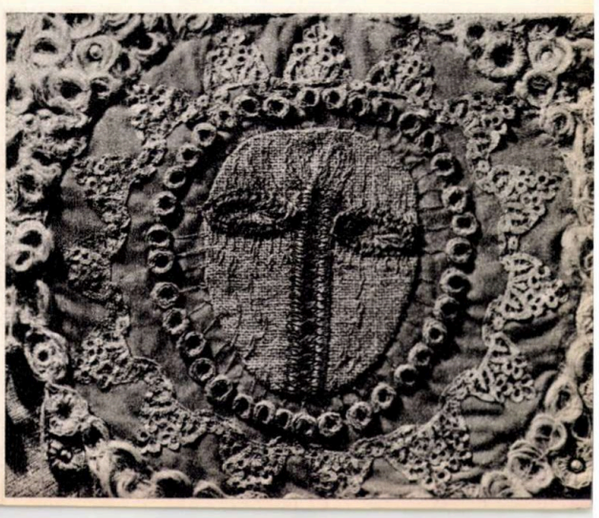

figuratív támadás. A Pop a köznapi dolgok, használati tárgyak, filmképek, ételek, ruhák profán és banális témáit kiemelte eredeti környezetükből és így mintegy kívülről hatnak új környezetükre, a műtárgy funkciójában tetszelegnek, a szituációnak köszönhetik szerepüket. A Pop művész torz helyzetbe hozza közönségét, mikor alkonyati táj vagy csendélet helyett fürdőkádjával, lapjának képregényével, coca colájával, fogkeféjével találkozik a kiállítóteremben.

A Pop kiragadja a motívumot és abszolutizálja. Itt kapcsolódik Lakner László utóbbi tevékenysége a Pop art egyik irányzatához. Én ezt szívem szerint *„blow up" művészetnek*, a „nagyítás" művészetének nevezném, de úgy, ahogy ezt Antonioni érezte-értelmezte kitűnő filmjében.

Laknert megbízták azzal, hogy tervezzen egy szobrot az új Halászbástya Étterem udvarára, mely funkcionálisan leplezi a szellőzőnyílást, kútszobornak is jó és nem zavarja a Mátyás templomot. Lakner egy hárommétéres rózsát csinált és ennek a szobrászati témának most minden ízét, lehetőségét kiélvezte a festészetben is. Valószínűleg azért választotta a rózsát, mert plasztikai, formai adottságai kitűnően megfelelnek a kitűzött célnak, ezen kívül a rózsa úgy „a Virág", ahogy Petőfi „a Költő", vagy a piros „a Szín". Megfelel a Pop ikonográfia alapkövetelményének, elég vulgáris.

A szájakkal Lakner először grafikáiban kísérletezett, különféle színvariációban próbálta ki. Kiállítására festett egy kétméteres bajuszos szájat úgy, ahogy a nagyító lencséje látja, ugyanezt egy céltábla közepén és egy abszolút női szájat a fellegekben, ahová csinos színes lépcsők vezetnek. Humor, fanyar komolyság, háromdimenziós kép, multiplikáció, és egy happening-szerűen hevenyészett filc rózsa üveg hármatcseppekkel – elég ez egy kiállításra? Sokan luxusnak tartják, hogy egy festő első önálló kiállításán ennyire nem vértezi fel magát régebbi, sikeres munkáival és frivolan csak az őt legjobban érdeklő, legutóbbi anyagot állítja ki. Ebben igazság is van, mert mindenki számára tanulságos és érdekes lett volna a folyamat is, de a terem objektív adottságai kizárták az oeuvre-kiállítás lehetőségét, esetleg a legújabbak közötti választáson lehetne vitatkozni.

Azok számára, akik figyelemmel kísérték munkáit a Stúdió-kiállításokon vagy a nemzeti tárlatokon, össze tudják rakni a mozaikot. Lakner László egyike azoknak a Bernáth tanítványoknak, akik tisztelik mesterüket, ugyanakkor stílusától elrugaszkodva a mágikus realizmushoz pártoltak és „Csernus-kör" néven vonultak be a köztudatba. Lakner legalább ennyire Rembrandt-ot is példaképének vallja, nemcsak azért, mert önarcképét, motívumait sokszor felidézte, hanem azért is, mert meleg, derengő barnáit szinte minden korszakában legjobban szerette és ezek csendülnek vissza a szájak és a rózsák igényes festőiséggel megoldott felületein.

Mire Lakner kinőtte a csernusságot, rögtön Rauschenberggel gyanúsították meg. Mint minden pletykának, ennek is van valóságmagja. Lakner látta az 1964-es Velencei Biennálén Rauschenberget és hatott is rá asszociatív montázs-stílusa. Ő azonban ezt is „kisipari" módon oldotta meg, vászonra olajjal ragasztás és fotoemulzió helyett. Tulajdonképpen ettől is hamar eltért, sajátos, abszolút festői módon politikai, közéleti témák (vietnami háború) felé fordult. Az út mindenképpen az egyszerűsödés felé vezetett, így jutott el a mostani állapotig, az egyetlen, minden hátsó tartalom nélküli motívum lehetőségeinek kutatásáig. Szemfüles kritikusai már rásütötték az „Andy Warhol"-bélyeget, ami csak annyiban igaz, hogy Warhol is – sok más Pop művésszel együtt – kedveli és kihasználja az egy motívum megsokszorozásának vizuális hatását és ezt egy virággal (nem rózsa!) is kipróbálta. Ez azonban nem szégyen, sőt természetes, hiszen ki merné megvádolni Giotto-t, hogy Cimabue után trónoló Madonnát festett, vagy kozmopolitának bélyegezni Mátyás királyt, amiért a gótikus Magyarországon reneszánsz palotát emelt, Széchenyit, hogy skót mérnökkel angolszász lánchidat terveztetett.

Lakner a potencionális giccset, a rózsát és a szájat eredeti funkciójától elidegenítve monumentalizálta, őszintén a közönség elé kitette variációit két témára.

Néray Katalin

Paulikovics Pál üvegművész kiállítása

Paulikovics Pál kiállítása a Kultúrkapcsolatok Intézetében úttörő jelentőségű a modern magyar üvegművészet fejlődésében.

Magyarország hányatott történelme során nem tartozott az üvegművészet területén kiemelkedő szerepet játszó országok közé. Bár a római kortól kezdve – ha nem is töretlen ívvel – mégis követhető az üvegművesség útja a középkortól napjainkig, s a XVIII. századtól kezdve a Kárpátok koszorújában mindenütt felizzott a huták lángja; emlékanyagunk töredékes, a fennmaradt művek sem érik el sem az olasz, sem a cseh, sem a német üvegművészet tökélyét – a XIX. század végén az európai üvegművesség fellendülése idején hazánk is bekapcsolódott az általános fejlődésbe. – A két világháború közti megtorpanást a felszabadulás után új lendület követte, mely ma még korántsem érte el tetőfokát. A XX. században az üveg nemcsak az étkezési kultúrában, az otthonokban, hanem az építészetben is egyre nagyobb szerepet játszik a beton és a fém mellett. Korunk technikai, technológiai forradalma az üveg területén is egészen sajátos, a monumentális feladatoknak is megfelelő üvegfajtákat hozott létre, és meggyorsult a fejlődés a hagyományos, bár már nagyipari technológiával készült üvegfajták terén is.

Hazánkban az üvegművészet nagyobb ütemű fejlődésének főként anyagi és technikai akadályai vannak. Új életformánkból fakadó lehetőségeink kiaknázása nagyon nehéz, mert egyfelől a nyersanyaghiány, másfelől az üvegnek csak gyárban, üzemi technológiával kivitelezhető mivolta, gyáraink szűk kapacitása tervezőink nagyobb arányú felfejlődését nem teszik lehetővé. Az üvegtervező művészképzés az Iparművészeti Főiskola oktatási reformjával a Szilikátipari Tanszéken Z. Gács György vezetésével megindult ugyan, de még csak a kezdeteknél tart.

Éppen ezért nagy reveláció, hogy az üvegművészet oktatóinak egyike több évi kutatás, kísérletezés után olyan eredményekkel jelentkezett, melynek a nagy üvegkultúrával rendelkező országokban sem találni mását. A művész, Paulikovics Pál, maga sem indult üvegtervezőnek. Rajztanárként végezte főiskolai tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán. Az üveg lehetőségei azonban erősebben vonzották, ezért 1964-ben az üvegművészet új útjainak tanulmányozására Csehszlovákiába utazott. Végigjárta a nagy, ma is virágzó üvegközpontokat, Prágát, Zelezny Brodot, Charrakovot, tanulmányozta az üvegművesség oktatását a Prágai Iparművészeti Főiskolán. A gyárakban tervezésre is módja nyílt. A vezető cseh üvegművészekkel való eszmecserék eredményeképpen hazatérte után azonnal lázas munkába kezdett. Az üveg technológiai problémáinak kutatásába fogott. A különféle üveganyagok viselkedése izgatta a tűz változó hőfokain. A transzparens üvegek, majd a drágakőszerűen csillogó színes üvegek titkát kutatta. 1965-ben az Iparművészeti Főiskola Szilikátipari Tanszakán az üvegművészetet gyakorlatban is oktatta.

A kiállításán bemutatott művek tíz évi következetes munka eredményei. A hagyományos módon készült, úgynevezett hutaüvegnek is értő mestere. Ivókészletei, palackjai, poharai kulturált, elegáns vonalvezetésükkel, formatisztaságukkal tűnnek ki. A hutaüvegben a funkció és formaalkotó törekvéseinek diszciplináit kutatja. Az üveganyag lehetőségeinek maximális kihasználására törekszik. Öntött és helyenként köszörült edényeinek sora, színes foltos, matt üvegvázái a Gallé üvegek modern megfogalmazásai. Így kialakított vázái a modern otthonnak nagyon artisztikus dekorációi.

Újat ad a hutaüveg műfajában fejes vázáival is, melyek közül a kék a legszebb. Magában a fejes vázában a római üvegek reminiszcenciája éled újjá, izgalmas, kiválóan sokszorosítható formaadásban.

Úttörő mivolta átütő erővel az üvegplasztikában jelentkezik. Ezek a teljesen egyéni, sem formavilágukban, sem technológiájukban másutt fel nem lelhető munkák az üveg új arculatát villantják fel, a mai világot jobban kifejező, keményebb, intellektuálisabb formaadásukkal. A matt, öntött, tömör üvegből készült szobrok féldrágakövekre emlékeztető anyagukkal sokhúrú formavilágot tükröznek és még több lehetőséget rejtenek magukban. A húrok közül az egyik egy olaszországi tanulmányút emléke, mely távolról felcsillan a Homérosban és a faun-vázákban. Közülük a zöld faun maszkváza megkapó erejű. A másik húr a monumentális modern nagyplasztikából ered. Nem a vezető európai szobrászok, például H. Moore közvetlen hatásáról van itt szó, inkább egy egységesen áttett, csak a lényeget visszaadó kifejezésmódról, mely mind a kis méretekben is monumentális plasztikák kompozícióiban, mind az anyagnak a tömeget minduntalan megbontó, rafinált fényhatásaiban jelentkezik. Ha az üveganyag teljesen matt, mint a finoman fogalmazott vörös női fejben, az